

Oslo

Temaplan for arbeid med læringer og læreplasser i Oslo

Perioden 2025-2035

Byrådssak 3/25

Bystyrevedtak 107/25

Innhold

Formål	3
Utfordringsbildet.....	3
Innsatsområder	5
Oppfølging	8
Måltall for nye lærlinger årlig i kommunens virksomheter	8
Prinsipper for fastsetting og fordeling av måltall	9
Måltall for antall nye lærlinger i byrådsavdelinger og etater	9
Måltall for nye lærlinger årlig i bydelene	10

Formål

Behovet for fagarbeidere er stort i Oslo og landet for øvrig, nå og i årene fremover. Flere bransjer mangler faglært arbeidskraft, og etterspørselen vokser klart sterkere enn arbeidsstyrken. Gjennom lærlingeordningen rekrutteres og utdannes fremtidens fagarbeidere, og unge og voksne får mulighet til å ta et fagbrev som gjør dem godt rustet til et arbeidsliv der kravene til formell kompetanse øker.

Temaplanen har følgende mål:

- Flere skal få læreplass
- Oslo skal bli landets største lærebedrift
- Flere skal ende opp med å fullføre et yrkesfaglig utdanningsløp.

For å lykkes må flere innsatser og tiltak iverksettes, basert på oppdatert kunnskap om status og behov. Å nå ambisjonene krever samarbeid og innsatser på tvers av ulike sektorer, nivåer og aktører.

I 2021 ble stortingsmeldingen *Fullføringsreformen* vedtatt av Stortinget. Oppfølgingen av reformen skal bidra til at ungdom og voksne blir kvalifisert til å møte kravene i videre utdanning og arbeidsliv, og at de kan oppdatere sin kompetanse gjennom hele livet. Reformen er innført med flere styrkede rettigheter i gjeldene opplæringslov, som trådte i kraft 1. august 2024. Rettighetsutvidelser i form av rett til fullføring, rett til omvalg, rett til mer opplæring og rett til yrkesfaglig rekvalifisering medfører økt behov for læreplasser og gode systemer for oppfølging av både lærebedrifter og lærlinger.

Utfordringsbildet

Til grunn for temaplanen ligger et forankret og oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Kunnskapsgrunnlaget viser at Oslo lykkes med mye. Nesten 85 prosent av aktive søkerne får tilbud om læreplass. 98 prosent av de aktive læreplasssøkerne i Oslo enten i lære eller i et Vg3-løp i skole som fører til et fag- eller svennebrev.

For at temaplanens formål skal realiseres må hovedutfordringene som er identifisert i kunnskapsgrunnlaget adresseres:

Utfordring 1: For mange ender opp med å ikke fullføre og bestå et yrkesfaglig utdanningsløp.

Andelen som gjennomfører et yrkesfaglig utdanningsløp i løpet av fem/ seks år er 64 prosent. Et flertall av de som har avbrutt læretiden oppgir «feilvalg» og «personlige årsaker» som grunner. Skjemaet for oppsigelse av læreplass fylles ut av opplæringskontor eller lærebedrift, og er for lite tilpasset til at de reelle årsakene nødvendigvis fanges opp. Dette begrenser muligheten til å jobbe systematisk med frafallsforebyggende tiltak.

Utfordring 2: For mange læreplassøkere i elektrikerfaget, helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget får ikke tilbud om praksisplass og/ eller læreplass.

I 2023 var andelen læreplassøkere som ble formidlet til læreplass i de fleste utdanningsprogram over 90 prosent. Til sammenlikning fikk kun 70 prosent av læreplasssøkerne i helse- og oppvekstfag læreplass. Det samme gjaldt 77 prosent av

læreplassøkerne i elektrofag. Dette handler blant annet om læreplassøkernes kvalifikasjoner og at læreplassøkere fra Oslo blir valgt bort til fordel for søkere fra andre fylker. I helse- og oppvekstfag er kommunens egne virksomheter viktige lærebedrifter. Hvor mange lærlinger den enkelte bydel tar inn varierer. Bydelene viser til manglende økonomiske insentiver og søkernes behov for oppfølging som årsaker til at de ikke tar inn flere lærlinger.

Utfordring 3: Voksne er overrepresentert blant søkere som ikke får læreplass.

Av de totalt 952 reelle søkere til læreplass i 2022, var 721 søkere med ungdomsrett og 231 søkere med voksenrett. Mens 93 prosent av søkerne med ungdomsrett fikk læreplass, gjaldt det samme kun 45 prosent av søkerne med voksenrett.

Utfordring 4: Det foregår ingen strategisk og samordnet innsats for å øke rekrutteringen av lærlinger i kommunens virksomheter.

Det overordnede ansvaret for arbeidet med lærlinger er fragmentert og ligger til forskjellige byrådsavdelinger og etater i ulike sektorer. Opplæringskontoret for helse- og oppvekstfag og bydelene er de mest sentrale aktørene. Få virkemidler er tatt i bruk for å øke antallet læreplasser og det er ikke opprettet en fast felles arena til å diskutere utfordringer og muligheter. Måltallene som ble fastsatt i 2015 er utdaterte, uhensiktsmessige og lite forankret i kommunens virksomheter.

Utfordring 5: Frafallsutsatte læreplassøkere og lærlinger må få bedre tilrettelegging og oppfølging enn de får i dag.

Læreplassøkere og lærlinger med lave kvalifikasjoner og ulike utfordringer må bli bedre kvalifisert og yrkesforberedt, og de må få bedre tilrettelegging og oppfølging, enn de får i dag. Når lærekontrakten blir tegnet er det lærebedriften som overtar ansvaret for lærlingen. Overgangen fra skole til lærebedrift kan være sårbar og behovet for tett oppfølging kan være større enn lærebedriften er i stand til å gi.

Utfordring 6: Kunnskapen om lærlingenes arbeids- og læringsmiljø er begrenset.

Svarprosenten for Oslo på den nasjonale lærlingeundersøkelsen er for lav og undersøkelsen har dermed begrenset verdi. Det er behov for flere informasjonskilder og bedre systemer for å fange opp hvordan lærlingene har det i lærebedriften, slik at oppfølgingstiltak kan videreutvikles og iverksettes.

Utfordring 7: Lærekandidatordningen er for lite brukt i Oslo.

Målgruppen for lærekandidatordningen er ungdom og voksne, som ønsker videregående opplæring i bedrift og av ulike årsaker ikke har forutsetninger for å bestå fag- / og svenneprøven. Målgruppen inkluderer unge med utviklingshemninger og nedsatt funksjonsevne. Erfaringer fra andre fylker viser at ordningen bidrar til økt tilknytning til arbeidslivet for de som ikke klarer et fullt fag- /svennebrev og derfor i større grad bør benyttes.

Innsatsområder

Med utgangspunkt i temaplanens formål og hovedutfordringene som er identifisert i kunnskapsgrunnlaget skal følgende strategiske innsatsområder gjelde for det videre arbeidet med lærlinger og lære plasser i Oslo:

Innsatsområde 1: En helhetlig evaluering av innsatser for å styrke fag- og yrkesopplæringen og lærlingeordningen i Oslo.

Det har lenge vært behov for økt rekruttering og tiltak for bedre gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen i Oslo. Med strategien «Yrkesveien», avgitt av byrådet Johansen i 2016, ble flere tiltak iverksatt. Tiltakene har imidlertid ikke blitt tilstrekkelig evaluert. Ny opplæringslov aktualiserer ytterligere behovet for å videreutvikle fag- og yrkesopplæringen i Oslo. Videreutviklingen må bygge på oppdatert kunnskap om utfordringer, muligheter og behov for tiltak.

Byrådet vil:

- Evaluere tiltak for å styrke fag- og yrkesopplæringen, inkludert «Yrkesveien», som utgangspunkt for en kunnskapsbasert videreutvikling av kvalitet og gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen.
- Utarbeide en sak til Bystyret om fag- og yrkesopplæringen i Oslo.
- Utrede muligheter som ligger i EUs utdanningsprogram Erasmus + og Nordisk ministerråds program for livslang læring, Nordplus samt videreutvikle dagens ordninger for lære plasser i utlandet.
- Systematisk innhente råd og innspill fra Yrkesopplæringsnemda og holde nemda orientert om byrådets arbeid når det er relevant.

Innsatsområde 2: Styrket innsats for at flere får lære plass.

Det har lenge vært en utfordring at rundt halvparten av lære plassene i Oslo kommune går til søkere fra andre kommuner, og at det særlig er behov for å øke inntak av lærlinger i helse- og oppvekstfag. Kommunerevisjonen har påpekt at måltallene for inntak av lærlinger i kommunens virksomheter, som bystyret fastsatte i 2015, er utdaterte og lite forankret i virksomhetene. For å videreutvikle kvaliteten i lærlingeordningen er det behov for en helhetlig plan for rekruttering og oppfølging av lærlinger i kommunens virksomheter, med felles oppfølgings- og rapporteringsrutiner. Flere andre kommuner har, i likhet med staten, et felles opplæringskontor for alle lærlinger i egne virksomheter. Dette bidrar til en mer helhetlig forvaltning av oppgaver knyttet til finansiering, rekruttering, formidling og oppfølging av lærlingene.

Byrådet vil:

- Fastsette og forankre nye måltall for antall lærlinger i kommunens virksomheter.
- Innføre kommunalt lærlingtilskudd for virksomheter som tar inn lære plasssøkere fra Oslo.
- Utrede muligheten for å etablere et opplæringskontor for alle lærlinger i kommunens virksomheter basert på erfaringene med å ha et eget opplæringskontor kun for helse- og oppvekstfag.

- Så langt det er mulig gi læreplassøkere fra Oslo prioritet til læreplasser i kommunens virksomheter fremfor søkere fra andre fylker.

Innsatsområde 3: Videreutvikle tiltak for kvalifisering, forberedelse og formidling til læreplass og styrking av yrkesfaglig fordypning.

Grunnleggende ferdigheter og kvalifikasjoner til arbeid og yrkesliv peker seg ut som særlig viktige for at søkere får læreplass, uavhengig av deres bakgrunn og hvilken skole de har gått på. Tiltak for meropplæring og språkopplæring, kurs i å skrive CV og øve på jobbintervju- og arbeidsrelaterte situasjoner bidrar til at de er bedre kvalifisert og forberedt til læreplass. Faget Yrkesfaglig fordypning (YFF) har som formål å gi elevene et godt grunnlag for å velge lærefag, og gir en viktig mulighet for skoler og elever å knytte kontakt med lærebedriftene. Et godt samarbeid mellom skolene og lærebedriftene bidrar til økt forutsigbarhet og tilgang på praksis- og læreplasser. Samarbeidet må også omfatte videreutvikling av innhold i og organisering av YFF slik at faget i størst mulig grad er tilpasset både skolene og lærebedriftenes behov.

Byrådet vil:

- Videreutvikle tiltak for kvalifisering og formidling til læreplass for læreplassøkere med lave kvalifikasjoner.
- Styrke yrkesfaglige nettverk for samarbeid mellom skoler og lærebedrifter for å gi økt forutsigbarhet og tilgang på praksis- og læreplasser.
- Formalisere samarbeidet mellom Utdanningsetaten, aktuelle opplæringskontor, de videregående skolene og bydelene/ lærebedriftene ytterligere – spesielt innen elektrofag og helse- og oppvekstfag hvor utfordringene med å fremskaffe praksis- og læreplasser er størst.

Innsatsområde 4: Økt kunnskap om og mer systematisk oppfølging av lærlingenes lærings- og arbeidsmiljø.

Det er behov for bedre støtte- og oppfølgingssystemer for å fange opp hvordan lærlingene har det i lærebedriften, og for å støtte lærlinger og lærebedrifter som opplever utfordringer. Spesielt viktig er det å sikre rutiner for at utfordringer meldes inn på et tidlig tidspunkt og følges opp raskt. Svarprosenten på Lærlingeundersøkelsen er svært lav, og må økes dersom undersøkelsen skal brukes til å videreutvikle lærlingenes lærings- og arbeidsmiljø. Både Elev- og lærlingeombudet og Læringerådet har en viktig rolle i arbeidet for et godt lærings- og arbeidsmiljø for lærlingene. Læringerådet skal bidra til at alle lærlinger og lære kandidater har et godt arbeids- og læringsmiljø, får nødvendig informasjon og at de kjenner til egne rettigheter. Med byrådssak 6/19 ble Læringerådet vedtatt som en prøveordning for to år og deretter evaluert. Evalueringen anbefaler at rådet etableres som en permanent funksjon med administrativ støtte fra Utdanningsetaten, fast plass i Yrkesopplæringsnemda og tett samarbeid med Elevorganisasjonen.

Byrådet vil:

- Styrke gjennomføringen av Lærlingeundersøkelsen slik at deltakelsen blir høyere og sikre systematisk bruk av resultatene.
- Gjøre Læringerådet til en permanent funksjon og øke deres medvirkning og innflytelse i beslutningsprosesser som angår lærlinger og fag- og yrkesopplæringen.

- Styrke støtte- og oppfølgingssystemene slik at lærebedrifter og lærlinger som opplever utfordringer med faglig utvikling, lærings- og arbeidsmiljøet eller arbeidsforholdet raskt kan få nødvendig hjelp.

Innsatsområde 5: Tettere oppfølging av frafallsutsatte lærlinger.

Mange læreplassøkere, lærlinger og lære kandidater har i overgangen fra skole til læreplass behov for tettere oppfølging enn de får i dag. Ansvar for Oppfølgingstjenesten (OT) har for å følge opp lærlinger som står i fare for å miste eller har mistet lærekontrakten må tydeliggjøres. Det bør være felles retningslinjer som avklarer og tydeliggjør hvilket mandat og rolle OT-bydel og NAV skal ha i arbeidet med frafallsutsatte lærlinger. Retningslinjene må følges opp av rutiner som sikrer lik praksis mellom OT i bydelene, NAV og Utdanningsetaten når det gjelder oppfølging av ungdom som står i fare for å miste eller har mistet læreplassen sin - uavhengig av hvilken bydel ungdommen tilhører.

Byrådet vil:

- Revidere Oslostandard for oppfølgingstjenesten for å styrke OTs oppfølging av læreplassøkere, lærlinger og lære kandidater.
- Sikre tettere oppfølging av overgangen fra skole til lærebedrift
- Styrke rådgivningsfunksjonen for læreplassøkere, lærlinger og lære kandidater.
- Tilby alternative opplæringsløp og økt fleksibilitet slik at elever og lærlinger med særskilte behov får styrket mulighet til å fullføre et yrkesfaglig utdanningsløp.

Innsatsområde 6: Videreutvikling av lære kandidatordningen i Oslo.

Lære kandidatordningen er lite brukt i Oslo. Målgruppen for lære kandidatordningen er ungdom og voksne som ønsker videregående opplæring i bedrift, men som av ulike årsaker ikke har forutsetninger for å nå kravene til fag- og svenneprøven. Kandidatene får tilpasset opplæring i utvalgte deler av læreplanen og skal utvikle en grunnkompetanse som kan bygges videre på til yrkeskompetanse. Opplæringen skal rette seg mot et reelt behov i arbeidslivet og erfaringer fra andre fylker viser at den bidrar til økt tilknytning til arbeidslivet for de som ikke klarer et fullt fag- eller svennebrev.

Byrådet vil:

- Videreutvikle bruk av lære kandidatordningen slik at flere får muligheten til å ta et lære kandidatløp.
- Styrke skolens rutiner for å vurdere om elever i ungdomsskolen med lave grunnskolepoeng bør ha nytte av et planlagt løp mot lære kandidatordningen.
- Sikre at skolene har kunnskap om lære kandidatordningen, samarbeider med nødvendige aktører og gir eleven og foresatte god veiledning om mulighetene ordningen gir.
- Styrke insentiver for bedrifter som tar inn lære kandidater.
- Gi det nye opplæringskontoret for lærlinger i kommunens virksomheter et særlig ansvar for oppfølging av lære kandidatordningen.

Innsatsområde 7: Kompetanseutvikling for instruktører, faglige ledere og prøvenemder.

Tilgang på og kompetanse blant instruktører og faglig ansvarlige i lærebedriftene er av stor betydning, både for lærlingenes lærings- og arbeidsmiljø og for hvorvidt virksomheter tar inn

lærlinger. Å investere i kompetansetiltak og incentiver for å rekruttere, beholde og videreutvikle instruktører og faglige ansvarlige er derfor viktig. Prøvenemndene sin kompetanse er viktig for å sikre kvalitet i sluttvurderingen slik at lærlingen skal ha en god prøvesituasjon og at den helhetlige kompetansen i faget blir ivaretatt.

Byrådet vil:

- Videreutvikle kompetansetiltak for instruktører og faglig ansvarlige i lærebedrifter.
- Styrke kommunens kurs- og opplæringstilbud for lærebedrifter.
- Vurdere å innføre krav om at en viss andel av kommunens faglige ansvarlige for lærlinger hvert år gjennomfører fagskoleutdanningen «Veiledning av lærlinger for - instruktører og faglige ledere – med ansvar for opplæring i bedrift».
- Vurdere å innføre incentivordninger for instruktører og faglig ansvarlige i kommunens virksomheter.

Oppfølging

Virksomhetene følger opp arbeidet med lærlinger, lære plasser og egne måltall.

Byrådet vil ha et årlig møte på tvers av byrådsavdelinger hvor måloppnåelse på virksomhetsnivå og status, utfordringer og muligheter diskuteres. Byrådsavdeling for utdanning vil ha ansvar for å kalle inn til møtet.

Temaplanen og arbeidet med lærlinger og lære plasser vil årlig være tema ved et sektordirektørmøte.

Måltall for nye lærlinger årlig i kommunens virksomheter

Alle som har fullført og bestått yrkesfaglig Vg1 og Vg2 eller deltatt i modulstrukturert videregående opplæring for voksne, er formelt kvalifisert til lære plass. En lærling er etter opplæringsloven § 4-1 den som har skrevet lærekontrakt med sikte på fag- eller svennebrev. Som lærling har du rettigheter og plikter etter både opplæringsloven og arbeidsmiljøloven.

Landstinget i KS satte et i 2016 et forsterket måltall for kommunesektoren med to lærlinger per 1.000 innbyggere per år. Høsten 2018 hadde kommunal sektor mer enn 2 lærlinger per 1.000 innbyggere i 7 fylker, mens det i resten av fylkene var i overkant av 1,5 lærlinger i kommunesektoren per 1.000 innbyggere.

Målet for Oslo kommune bør være et årlig inntak på 0,5 ny lærling eller lære kandidat per 1000 innbyggere. Et mål om å rekruttere 0,5 ny lærling/lære kandidat per 1000 innbyggere pr år innebærer at kommunen sett under ett til enhver tid vil ha 1 aktiv lærekontrakt per 1000 innbyggere. De fleste lærekontrakter varer i to år.

Målet er beskjedent sammenlignet med anbefalingen fra KS, men innebærer likevel en vesentlig økning sammenliknet med dagens tall for lærlinger i kommunen. Basert på

innbyggertall fra februar 2023 vil årlig rekruttering av minst 378 lærlinger eller lærekandidater være tilstrekkelig for å nå målet.

Prinsipper for fastsetting og fordeling av måltall

Måltallene som er utarbeidet bygger på følgende prinsipper:

- BYR og etater skal hvert år skal rekruttere 1 ny lærling per 150 ansatte. I tillegg bør ingen etater ha måltall som gir færre lærlinger i etaten enn tidligere. Det er vanskelig å gi den enkelte etat et mål for rekruttering basert på innbyggertall. Etatene får derfor et mål om å rekruttere lærlinger som, i likhet med statlige etater, er basert på antall ansatte.
- Etater som rekrutterer kritisk kompetanse i Oslo kommune (Sykehjemsetaten (SYE) og Utdanningsetaten (UDE)) får et måltall basert på erfaringer de siste årene, som rekrutteringsbehov og søkning til lærefagene.
- Bydelenes måltall settes ut fra innbyggerantallet i bydelen med mål om årlig rekruttering på 0,2 lærling per 1000 innbyggere. Måltallet er satt ganske lavt, men gir en enkel modell for fordeling av måltallet slik at Oslo kommune totalt sett når målet. Ingen bydeler bør ha mål som gir færre lærlinger i bydelen enn tidligere.
- Etater og bydeler i Oslo årlig skal rapportere til overordnet virksomhet om rekrutteringen av lærlinger, og beskrive hva som er blitt gjort for å nå måltallene dersom de ikke er oppfylt.
- Fagbrev på jobb-kontrakter kan bidra til at målet om flere lærlinger nås, men inngåelse av slike kontrakter bør ikke skje på bekostning av inntaket av ordinære lærlinger eller lærekandidater.
- Måltallene bør oppdateres dersom endringer i innbyggertall i bydeler og antall ansatte i etatene tilsier det. Dersom det etter 5 år, basert på start i 2025, skulle vise seg at det totale antallet aktive lærekontrakter i kommunens virksomheter avviker vesentlig fra et antall som tilsvarer 1 lærling per 1000 innbyggere, bør modellen for å fastsette måltall tas opp til ny vurdering.

Måltall for antall nye lærlinger i byrådsavdelinger og etater

BYR og etater	Stillinger (feb 2023)	Faste ansatte	Måltall nye lærlinger årlig
Byrådsavdelinger ¹	665	439	Flere enn 3
Kommunerevisjonen	44	44	Flere enn 0
Innkrevningsetaten	67	62	Flere enn 1
Utviklings- og kompetanseetaten	456	433	Flere enn 3
Næringsetaten	65	62	Flere enn 1
Byantikvaren	30	28	Flere enn 0

Eiendoms- og byfornyelsesetaten	144	138	Flere enn 1
Plan- og bygningsetaten	515	477	Flere enn 3
Brann- og redningsetaten	527	511	Flere enn 3
Bymiljøetaten	937	792	Flere enn 5
Klimaetaten	49	43	Flere enn 0
Vann- og avløpsetaten	669	647	Flere enn 4
Renovasjons- og gjenvinningsetaten	685	552	Flere enn 4
Deichman bibliotek	345	251	Flere enn 2
Gravplassetaten	125	122	Flere enn 2
Kulturetaten	485	350	Flere enn 2
Munchmuseet	188	155	Flere enn 1
Barne- og familieetaten	819	545	Flere enn 4
Utdanningsetaten	19053	13084	Flere enn 110
Helseetaten	1250	915	Flere enn 6
Sykehjemsetaten	4325	2716	Flere enn 60
Velferdsetaten	1250		Flere enn 5
Origo	130	126	Flere enn 1
Sum			Minimum 221

Måltall for nye lærlinger årlig i bydelene

Bydeler	Stillinger februar 2023	Fast ansatt	Innbyggere februar 2023	Måltall nye lærlinger årlig
Bydel Alna	1665	1201	49759	Flere enn 14
Bydel Bjerke	1384	1003	36335	Flere enn 9
Bydel Frogner	1275	819	60163	Flere enn 12
Bydel Gamle Oslo	1850	1348	61756	Flere enn 12
Bydel Grorud	1255	882	27773	Flere enn 6
Bydel Grunerløkka	1607	1133	64270	Flere enn 13
Bydel Nordre Aker	1638	1117	53697	Flere enn 12

Bydel Nordstrand	1566	1099	53151	Flere enn 11
Bydel Sagene	1395	966	46984	Flere enn 9
Bydel St. Hanshaugen	897	609	39487	Flere enn 8
Bydel Stovner	1550	976	33755	Flere enn 12
Bydel Søndre Nordstrand	1363	994	39127	Flere enn 9
Bydel Ullern	1017	737	35198	Flere enn 8
Bydel Vestre Aker	1281	872	51487	Flere enn 10
Bydel Østensjø	1708	1265	51340	Flere enn 12
Sum				Minimum 157